

УЗАГАЛЬНЮЮЧІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти оцінки економічної стійкості підприємств, узагальнено основні показники-індикатори, які застосовуються для оцінювання економічної стійкості підприємств легкої промисловості. Суб'єкти господарювання для збереження стійкої позиції змушені постійно знаходитися у пошуку нових рішень щодо покращення можливостей ефективного функціонування. Стійкість повинна забезпечуватися в будь-яких умовах і ситуаціях, що виникають під впливом змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Вирішення цієї проблеми неможливе без розуміння управлінською елітою усіх рівнів механізмів використання мікроекономічного аналізу, які розкривають закономірності розвитку малих економічних систем та дають змогу приймати своєчасні, в тому числі стратегічні, рішення для забезпечення позитивних зрушень у фінансово-господарській діяльності підприємств. Економічний аналіз навіть невеликих, але важливих внутрішніх «фрагментів» дозволить краще зрозуміти поставлену проблему. Враховуючи економічну важливість проблеми економічної стійкості підприємств в складних сучасних військово-політичних умовах, в даній статті акцент робиться на методиці оцінки і виведенні інтегрального показника оцінки економічної стійкості підприємств. Метою статті є розробка узагальнюючого підходу до оцінки економічної стійкості підприємств легкої промисловості з урахуванням її рівня організаційної культури. Використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема: аналізу та синтезу при визначенні методики оцінки економічної стійкості підприємств легкої промисловості; системного аналізу – при визначенні груп показників-індикаторів оцінювання економічної стійкості підприємств легкої промисловості; конкретизації – при визначенні особливостей формування складових економічної стійкості підприємств легкої промисловості. Наукова новизна полягає в удосконаленні методу комплексного мікроекономічного аналізу економічної стійкості підприємств та наближенні його до умов безпосереднього використання у практичній роботі менеджерів легкої промисловості. Такий підхід дозволить оцінити загальний стан функціонування підприємств, визначити організаційно-економічні чинники підвищення ефективності та механізм розвитку підприємства в цілому. Перспективами подальших досліджень є апробація запропонованої методики на підприємствах легкої промисловості.

Ключові слова: стійкість, економічна стійкість, експрес-аналіз, ефективність, методика, легка промисловість.

ВСТУП

Постановка проблеми. З розвитком ринкових відносин перед підприємствами постали питання самостійного господарювання: пошук надійних партнерів, джерел сировини, визначення асортименту продукції і ринків збуту. Тому питання забезпечення економічної стійкості підприємств стає все більш актуальним і є ключовим напрямом стратегічного управління. Від правильного підходу до реалізації даної стратегії залежить успіх виконання планових завдань, стабільність і ефективність управління всією галуззю – легка промисловість. Для створення ефективної стратегії підприємства потрібна науково-обґрунтована методика, яка б дозволяла оцінити наскільки ефективна його організаційна поведінка, з якими проблемами мають справу керівники підприємства, наскільки сильні його конкурентні переваги.

Сучасний розвиток підприємств легкої промисловості характеризується неоднозначною економічною активністю, що динамічно змінюється, причому у більшості випадків не в кращу сторону. Для відповідності сучасному рівню ринкових відносин необхідна переорієнтація стереотипів виробничо-господарського механізму і системи управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми обґрунтування методичного інструментарію та аналізу різноманітних інструментів й алгоритмів аналітичних розрахунків розглядалися вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких: Анохін С. М., Ареф'єва В. О., Бланк І. О., Василенко В. О., Зотов А., Іванов В. Л., Соченко В. М., Харитонов О. С. та ін. [1-6]. Але незважаючи на актуальність цієї проблеми, серед провідних науковців ще і сьогодні відсутній єдиний підхід щодо методики оцінки економічної стійкості підприємств. Також існуючі методики оцінки економічної стійкості не враховують особливу специфіку діяльності підприємств легкої промисловості та їх організаційну культуру.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є розробка узагальнюючого підходу до оцінки економічної стійкості підприємств легкої промисловості з урахуванням її рівня організаційної культури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Будь-яке підприємство, як соціально-економічна система, незалежно від галузевої приналежності і форми власності може успішно функціонувати у зовнішньому середовищі, якщо воно має відповідний запас стійкості, який дозволяє освоювати «нові ринкові правила гри», нові способи фінансово-господарської діяльності і змінюватися з тією ж швидкістю, що і

зовнішнє середовище.

Ця логіка ґрунтується на принципі необхідної різноманітності У. Ешбі. Якщо система знаходиться в керованому стані, стверджував він, необхідно, щоб на випадок будь-якої зовнішньої дії, чи агресії здатних вивести систему із стану, що допускається, існувала така адаптивна реакція, яка б повертала систему в один із допустимих етапів [7, с. 167].

Принцип відомого фахівця в сфері кібернетики дозволяє виділити два рівні внутрішньої різноманітності підприємства як системи.

По-перше, мінімальний рівень – рівень, який відповідає такому запасу стійкості, при якому підприємство знаходиться в стабільному стані, зберігає ринкові позиції для забезпечення конкурентоспроможності продукції.

По-друге, максимальний рівень – рівень, який дозволяє системі розвиватися, змінювати техніку, технологію, нарощувати основні виробничі фонди на основі удосконалення організаційної культури.

Основною метою оцінки економічної стійкості підприємств є пошук і вибір основних кількісних показників-індикаторів їх фінансово-господарської діяльності. Їх визначення ґрунтується на таких принципах:

- виділення найбільш значущих показників, що впливають на економічну стійкість підприємства, оскільки необмеженість показників носитиме характер ускладненості для практичної реалізації;

- згрупування показників повинно забезпечувати моніторинг взаємозв'язку показника із факторами ендогенного та екзогенного середовищ для подальших рішень та необхідності усунення негативного впливу факторів на економічну стійкість підприємств легкої промисловості;

- показники-індикатори мають бути зрозумілими щодо методики їх розрахунку;

- економічна оцінка стійкості повинна розраховуватися для конкретних умов і конкретної галузі.

Можна погодитися і з тими дослідниками, які стверджують, що значна кількість запропонованих методичних підходів до розрахунку економічної стійкості носить не комплексний характер і тому не дозволяє в повній мірі забезпечити підприємців, особливо легкої промисловості, дієвим інструментарієм ефективного управління в сучасних глобалізованих умовах.

Найбільш розповсюджена оцінка стійкого розвитку підприємства – методика оцінки його фінансово-економічної стійкості (Е. Альтмана, У. Бівера, Ю. Бригжем, Л. Гапенські, Д. Нортон, Р. Каплан, дискримінантна модель Р. Ліса, модель Г. Спрингейта). Враховуючи обмеження зарубіжних моделей прогнозування стійкості, вітчизняними науковцями (І. Бланк, В. Василенко, А. Лахтіонова, Р. Сайфулліна, Г. Кадикова, О. Терещенка) розроблені альтернативні підходи дослідження і адаптовані до вітчизняної економіки.

Ряд вчених (А. Зотов, М. Пергамент, К. Маковейчук) в рамках дослідження економічної стійкості підприємства не виокремлюють складових, за якими згодом формується набір показників такої оцінки.

Поширеним методом визначення економічної стійкості є експрес-аналіз. Цей метод передбачає аналіз спеціалізації підприємства, його ресурсного забезпечення, фінансової та виробничої діяльності. На основі первинної статистичної інформації розраховується сукупність традиційних показників рівня забезпеченості основними виробничими ресурсами, фінансового стану й ефективності діяльності підприємства.

В. Соченко запропонував доповнити методику експрес-аналізу економічної стійкості підприємства показником рівня економічної стійкості. Зміст цього показника відображає долю виручки максимального обсягу реалізації, що відшкодовує усі витрати на виробництво і реалізацію (критичний обсяг реалізації) продукції. Чим менше значення показника рівня економічної стійкості, тим стійкішою є галузь чи окреме підприємство до зміни ринкової кон'юнктури і вищий запас економічної стійкості [8].

Розглянуті вище методики експрес-аналізу щодо визначення рівня забезпечення економічної стійкості є досить важким для практичного застосування, оскільки потребують ґрунтовної кількісної оцінки усіх чинників впливу на діяльність підприємства та наявності точної інформації про результати дії усієї сукупності чинників впливу. Зауважимо і наступне – проаналізовані методики не дають можливості провести оцінку ефективності усіх сфер діяльності, зокрема рівня організаційної культури, що є важливим складовим показником економічної стійкості на підприємствах легкої промисловості і тому повинен враховуватися для розрахунку.

Сьогодні однією з проблем оцінки економічної стійкості підприємств легкої промисловості є відсутність якісного інструментарію вибору варіацій управлінських рішень. Частіше вибір показників наковч базують на визначенні складових, які визначаються сутністю і значенням в діяльності підприємства, що відображають лише окремі аспекти економіки підприємства.

Методи оцінки перспективних рівнів економічної стійкості повинні враховувати і ті зміни, які відбуваються безпосередньо на підприємстві під впливом трансформаційних процесів (наприклад в організаційній культурі). Стійкість повинна забезпечуватися в будь яких умовах і ситуаціях, що виникають як в зовнішньому, так і внутрішньому середовищі.

Спроб визначення економічної стійкості з урахуванням рівня організаційної культури підприємства та його впливу, як однієї з головних конкурентних переваг в легкій промисловості не виявлено. Подолати обмеження зазначених методик економічної стійкості можливо лише шляхом застосування інтегрального підходу, який охоплював би найважливіші показники, що оцінюють всі аспекти діяльності підприємств легкої промисловості в тому числі й рівня організаційної культури. Своєю чергою, структурні складові економічної стійкості формуються групою часткових показників, кожен з яких має різну статистичну вагу. Визначення ваги оцінюється експертним методом.

Вдосконалюючи теоретико-методологічне

підгрунтя стосовно підходів до визначення внутрішнього середовища та ефективність суб'єкта економічної стійкості було виокремлено групу господарювання (табл. 1). показників, які характеризують параметри

Таблиця 1

Система показників-індикаторів оцінювання економічної стійкості підприємств легкої промисловості

Група показника-індикатора	Складові показники групи
1	2
1. Фінансова стійкість	1.1. Коефіцієнт автономії (незалежності)
	1.2. Коефіцієнт маневреності власного капіталу
	1.3. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними обіговими коштами
	1.4. Чистий оборотний капітал
	1.5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності
	1.6. Коефіцієнт фінансового важеля (співвідношення залучених та власних коштів)
	1.7. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості
	1.8. Коефіцієнт економічного зростання
	1.9. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу
	1.10. Рентабельність реалізованої продукції
	1.11. Коефіцієнт трансформації (оборотності активів)
	1.12. Тривалість обороту активів
	1.13. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
	1.14. Термін погашення кредиторської заборгованості
2. Виробнича стійкість	2.1. Сума господарських коштів, які є у розпорядженні підприємства
	2.2. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)
	2.3. Коефіцієнт зношення основних фондів
	2.4. Коефіцієнт оновлення основних фондів
	2.5. Коефіцієнт фондоозброєності
	2.6. Продуктивність праці
3. Маркетингова стійкість	3.1. Коефіцієнт оновлення асортименту продукції
	3.2. Коефіцієнт рентабельності продаж
	3.3. Ринкова частка підприємства
	3.4. Коефіцієнт ефективності маркетингових досліджень
	3.5. Ефективність рекламних витрат
4. Інвестиційно-інноваційна стійкість	4.1. Частка витрат на НДДКР у загальних витратах на виробництво продукції
	4.2. Рентабельність інвестицій
	4.3. Коефіцієнт інвестування власних коштів в основний капітал
	4.4. Коефіцієнт відтворення основного капіталу
	4.5. Коефіцієнт новаторства
	4.6. Коефіцієнт інноваційної активності
5. Стійкість рівня організаційної культури	5.1. Коефіцієнт кваліфікації працівників
	5.2. Коефіцієнт етики поведінки працівників
	5.3. Коефіцієнт ділових і особистісних якостей працівників
	5.4. Коефіцієнт умов трудового життя
	5.5. Коефіцієнт стабільності трудового колективу
	5.6. Коефіцієнт стану рівня здоров'я
	5.7. Коефіцієнт рівня трудової дисципліни персоналу

Отже, перша група показників є головною компонентою визначення економічної стійкості і визначає фінансову стійкість підприємства. Характеризується забезпеченням безперервного відтворювального процесу виробництва та реалізації продукції при ефективному використанні фінансових ресурсів. Для даного блоку аналізу також має значення, які показники відобразатимуть сутність фінансового стану. В умовах ринку ступінь забезпечення стійкості розвитку підприємства та його функціонування безпосередньо залежатиме від потенційних можливостей кожного окремого учасника економічного процесу та балансового зв'язку їх

структурних підрозділів.

Враховуючи вплив на фінансові результати пов'язаних між собою факторів, використовують систему абсолютних і відносних показників, а також фінансових коефіцієнтів, що відобразатимуть стан справ для різних користувачів. Визначення фінансових коефіцієнтів ґрунтується на співвідношенні між окремими статтями фінансової звітності. Методика їх аналізу полягає у порівнянні із теоретично обґрунтованими величинами, середньогалузевими нормами, або аналогічними даними за попередні роки.

Забезпеченість економічної стійкості не може задовольнятися лише фінансовим станом

підприємства, оскільки зв'язок стійкості повинен забезпечуватися поєднанням процесів всіх структурних підрозділів.

Тому друга група показників визначає виробничу стійкість підприємства, яка показує рівень технічного та технологічного забезпечення, організацію виробництва та дозволить своєчасно здійснити модернізацію основних фондів відповідно вимогам сучасної конкурентоспроможної якості продукції.

Третя група включає показники, які враховують практичний досвід економічно розвинених країн, які доводять, що успіх підприємств тісно пов'язаний із застосуванням маркетингової діяльності.

Сьогодні особливою роль у функціонуванні економіки підприємці відводять процесам інноваційного розвитку, оскільки активізація і підтримка інноваційної діяльності є міцним засобом забезпечення економічної стійкості на ринку на більш вигідних засадах над галузевими конкурентами. Отже, четверта група оцінює інноваційно-інвестиційний стан підприємства.

Сучасні трансформаційні перетворення ринку змінюють стратегію і тактику управління підприємством. І оскільки сьогодні підприємства самостійно відповідають за результати й наслідки своєї виробничо-господарської діяльності, багато з них стрімко нарощують вимоги до маркетингової діяльності і упроваджують новий стиль економічних відносин між товаровиробниками й споживачами. Результат підприємства – це установлена система ефективності праці, а також нарощуваний механізм підтримки їх функціонування, але як і за рахунок чого підтримувати такий ефект довгостроково в умовах жорсткої конкуренції науковці замислилися давно. У результаті експертних оцінок і практичних досліджень переважна їх більшість прийшла до несподіваного висновку, що такий вплив на результати праці промислово-виробничого персоналу, фінансово-господарську діяльність підприємства, його конкурентні позиції на ринку, на економічну стійкість і стабільність здійснює головна компонента підприємства – організаційна культура.

Роль організаційної культури в досягненні організаційного розвитку та забезпеченні довготривалої економічної стійкості може бути представлена словами К. Камерона та Р. Куїнна: «Головною відмінною рисою процвітаючих компаній, їх найважливішим конкурентною перевагою, найбільш важливим фактором, який всі вони виділяють як ключову складову свого успіху, є культура їх організацій» [9, с. 28].

Менеджмент сучасних підприємств не може залишити без уваги управління організаційною культурою, формування її в потрібному для підприємства напрямку. Організаційна культура та її рівень сприяє успішній соціалізації працівників підприємства, в результаті якої працівник визначає

своє місце і роль на підприємстві, усвідомлює організаційні цінності і приймає встановлені зразки трудової поведінки та методи виконання роботи.

Тому оцінювання економічної стійкості підприємства та розробка подальших стратегій повинно враховувати рівень організаційної культури підприємства.

Отже, п'ята група визначає рівень організаційної культури підприємства. Для її оцінювання було запропоновано та систематизовано 2 групи показників, кожна з яких має свій склад показників: особистісні та загальні фактори.

Згрупована система показників забезпечує повною комплексною інформацією про фінансово-економічний та соціальний стан підприємства.

Оскільки робота є комплексною, оцінювання економічної стійкості підприємств легкої промисловості (ЕСПЛП) представляється провести через кількісну оцінку:

$$K_{ЕСПЛП} = \sum_{i=1}^n W_i K_i \quad (1)$$

де $K_{ЕСПЛП}$ – інтегральний показник економічної стійкості підприємств легкої промисловості,

W_i – ваговий коефіцієнт i -тої групи показників, які характеризують окремі чинники економічної стійкості й показує ступінь впливу i -тої групи в

структурі економічної стійкості і $\sum_{i=1}^n W_i = 1$,

K_i – узагальнюючий показник показників i -тої групи.

Для визначення згрупованих складових ЕСПЛП можна скористатися методом експертних оцінок, який допоможе у визначенні вагомості кожної складової, враховуючи різний вплив показників на інтегральний показник економічної стійкості. На основі результатів експертних оцінок можна розробити заходи по використанню ключових факторів організаційної культури, щоб добитися позитивних успіхів в досягненні бажаного рівня економічної стійкості.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Визначення методики оцінки економічної стійкості підприємств легкої промисловості має перш за все практичне значення, оскільки надасть можливість підприємству оцінити дійсний стан, приймати обґрунтовані рішення щодо оптимального використання потенціалу підприємства та підвищення ефективності управління, своїх конкурентних переваг як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

Перспективами подальших досліджень є апробація запропонованої методики на підприємствах легкої промисловості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анохин С. Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях / С. Н. Анохин. – Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. – 40 с.

2. Ареш'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареш'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №8(86) – С. 83-90.
3. Василенко В. А. Менеджмент устойчивого развития предприятия: монография / В. А. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2005. – 648 с.
4. Иванов В. Л. Управление экономической устойчивостью промышленных предприятий (на примере предприятий машиностроительного комплекса): монография / В. Л. Иванов. – Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2005. – 268 с.
5. Зотов А. А. Оценка устойчивости функционирования и развития предприятий нефтегазовой промышленности : автореф. дис. на соиск. уч. ст. канд. экон. наук. – Пермь, 2003. – 25 с.
6. Харитонова О. С. Экономическая устойчивость предприятия как основа обеспечения його конкурентоспособности: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (підприємства машинобудівної та металургійної галузей)» / О. С. Харитонова – Луганськ, 2008. – 19 с.
7. Эшби У. Р. Принципы самоорганизации / У.Р. Эшби. – М.: Мир, 1996. – 332 с.
8. Соченко В. М. Экономическая устойчивость садоводства Украины: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук 08.00.02 / В. М. Соченко. – Сімферополь, 2005. – 16 с.
9. Камерон, К. С. Диагностика и измерение организационной культуры / К. С. Камерон, Р. Э. Куинн; пер. с англ.; под ред. И. В. Андреевой. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.

Семененко Елена Владимировна

ОБОБЩЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье рассмотрены теоретические и практические аспекты оценки экономической устойчивости предприятий, обобщены основные показатели-индикаторы, которые применяются для оценки экономической устойчивости предприятий легкой промышленности. Субъекты хозяйствования для сохранения устойчивой позиции вынуждены постоянно находиться в поиске новых решений по улучшению возможностей эффективного функционирования. Устойчивость должна обеспечиваться в любых условиях и ситуациях, возникающих под влиянием изменений как внешней, так и внутренней среды. Решение этой проблемы невозможно без понимания управленческой элитой всех уровней механизмов использования микроэкономического анализа, раскрывающего закономерности развития малых экономических систем, что позволяет принимать своевременные, в том числе стратегические, решения для обеспечения положительных сдвигов в финансово-хозяйственной деятельности предприятий. Экономический анализ даже небольших, но важных внутренних «фрагментов» позволит лучше понять поставленную проблему. Учитывая экономическую важность проблемы экономической устойчивости предприятий в сложных современных военно-политических условиях, в данной статье акцент делается на методике оценки и выводе интегрального показателя оценки экономической устойчивости предприятий. Целью статьи является разработка обобщающего подхода к оценке экономической устойчивости предприятий легкой промышленности с учетом ее уровня организационной культуры. Используются общенаучные методы исследования, в частности: анализа и синтеза при определении методики оценки экономической устойчивости предприятий легкой промышленности; системного анализа – при определении групп показателей-индикаторов оценки экономической устойчивости предприятий легкой промышленности; конкретизации – при определении особенностей формирования составляющих экономической устойчивости предприятий легкой промышленности. Научная новизна заключается в усовершенствовании метода комплексного микроэкономического анализа экономической устойчивости предприятий и приближении его к условиям непосредственного использования в практической работе менеджеров легкой промышленности. Такой подход позволит оценить общее состояние функционирования предприятий, определить организационно-экономические факторы повышения эффективности и механизм развития предприятия в целом. Перспективами дальнейших исследований является апробация предложенной методики на предприятиях легкой промышленности.

Ключевые слова: устойчивость, экономическая устойчивость, экспресс-анализ, эффективность, методика, легкая промышленность.

Semenenko O.

SUMMARIZING APPROACHES TO ASSESSING THE ECONOMIC STABILITY OF ENTERPRISES OF LIGHT INDUSTRY

The theoretical and practical aspects of assessing economic stability have been considered in the article, the main indicators used to evaluate the economic stability of light industry have been generalized. Business entities to preserve a sustainable position should constantly be looking for new solutions to improve opportunities for the effective functioning. Sustainability must be ensured in all conditions and situations that arise under the influence of changes in both external and internal environment. Solving this problem is impossible without understanding the mechanisms of microeconomic analysis use that reveal patterns of small economies and allow taking timely, including strategic, solutions for improvements in financial and economic activity by managerial elite at all levels. Economic analysis of even small but important internal «fragments» will allow better to understand the problem. Taking into account the economic importance of economic stability of enterprises in the complex modern military-political situation the methodology of evaluation and derivation of the integral index of assessing the economic stability of enterprises has been emphasized. The aim of the article is to develop a synthesis approach to the assessment of economic stability of the enterprises of light industry, taking

into account its level of organizational culture. General scientific research methods have been used, including: analysis and synthesis in determining the methodology for assessing the economic viability of light industry enterprises; systems analysis - when defining groups of indicators, evaluating economic sustainability indicators of light industry; specificity - in determining the characteristics of the components forming the economic stability of light industry enterprises. Scientific novelty is to improve the method of complex microeconomic analysis of economic stability of enterprises and its approach to the conditions of direct use in practice by management of light industry. This approach will allow assessing the overall state of enterprises operation, to determine the organizational and economic factors of increase of the effectiveness and mechanism of the whole enterprise development. Prospects for further research is the validation of the proposed methodology in light industry.

Key words: stability, economic stability, rapid analysis, efficiency, technique, light industry.

Одержано 24.04.2015 р.

УДК658.7:338.432

Терещенко Світлана Іванівна,
к.е.н., доц., т.в.о. зав. кафедри економіки,
Сумський національний аграрний університет

ВПЛИВ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

У статті піднімається і вирішується питання впливу професійної підготовки управлінських працівників на результати діяльності окремих аграрних формувань на прикладі підприємств Сумської області з метою досягнення ними: сучасного рівня світового виробництва, застосування новітніх технологій, технічних винаходів та інформаційних систем. Проблеми розвитку аграрних підприємств значно ускладнюють процес об'єктивної оцінки діяльності управлінського персоналу під впливом дії зовнішніх чинників. При цьому роль управлінського персоналу зростає по мірі укрупнення і вертикальної інтеграції аграрних підприємств, що позитивно впливають на їх економічну стійкість. Розпоряджаючись ресурсами, управлінський персонал має нагоду впливати на ефективність виробництва, збільшуючи вихід продукції на одиницю вкладених ресурсів. Проте зі зростанням масштабів виробництва зростає складність координації діяльності, зокрема – діяльності суб'єктів системи управління. Метою дослідження була наукова розробка рекомендацій і пропозицій, спрямованих на вирішення проблеми формування і використання потенціалу менеджменту в системі АПК України на основі нової парадигми менеджменту і концепції розвитку економічної науки в нашій країні. Можливість вирішення названих проблем, навіть в умовах відсутності теоретичних обґрунтувань, досягається за рахунок умілого використання досвіду, інтуїції та знань спеціалістів, вчених, що працюють над розв'язанням відповідних проблем. Такі методи прийнято називати методом експертизи або експертних рішень. Вони припускають моделювання різного роду сценаріїв, але точно здійснити розрахунки не можливо, тому що мало базових даних. При перевірці статистичних гіпотез розглядаються питання про критерії узгодженості. Розраховані критерії узгодженості зумовлюють можливість прийняття певної моделі, яка виражається деякими теоретичними законами. У зв'язку з допущеними прорахунками і недоліками у здійсненні економічної реформи в Україні, аграрний сектор економіки зазнав чималих кадрових втрат, зокрема багато кваліфікованих і вимогливих керівників були безпідставно замінені на менш досвідчених, головним чином емоційних лідерів. У країні перестала функціонувати державна система добору і використання керівних кадрів, більшість місцевих органів влади не займаються кадрами, посилюючись на нормативні акти про недопустимість втручання в господарську діяльність підприємств. За цих умов існує нагальна потреба в розробці основних підходів до формування системи добору і використання керівних кадрів з таким розрахунком, щоб забезпечити більш високий професіональний рівень керівництва економікою АПК, раціональне використання її потенціалу і високу конкурентну спроможність господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, управлінські працівники, ринок праці, ресурсний потенціал, плинність кадрів, оплата праці, оптимізаційні витрати.

ВСТУП

Постановка проблеми. Аграрна реформа в Україні змінила економічні пріоритети підприємств аграрної сфери. В цих умовах метою управління підприємством стає отримання прибутку, що ускладнюється внаслідок диспаритету цін між сферами АПК, зношеності основних виробничих фондів,

низького рівня продуктивності праці в сільському господарстві. При цьому індекси цін реалізації продукції сільського господарства мають необґрунтовані тенденції змін, які не пов'язані з ефективністю господарської діяльності аграрних підприємств та формуються у зовнішньому середовищі. Не менш гострою проблемою є недостатня державна підтримка аграрного сектора в Україні [1].